

Belloni Chantre. *À travers l'Arménie russe. Ouvrage contenant 151 illustrations gravées d'après les photographies prises par M. Chantre et 2 cartes, Paris, Hachette, 1893*

A Tiflis mon mari se trouve en pays de connaissance. Il y a de nombreux amis, qui nous font le plus aimable accueil. (4)

თბილისში ჩემი ქმარი ნაცნობ ქვეყანაშია. აქ ბევრი მეგობარი გვყავს, რომლებიც ძალიან გულთბილად გვხვდებიან.

On est ici en pleines fêtes de Pâques: aussi la ville, déjà si animée en temps ordinaire, offre-t-elle un coup d'oeil particulier de mouvement et d'activité. Le bazar est encombré d'agneaux et de moutons, de pains et de gâteaux aux formes et aux dimensions variées, car au jeûne qui a précédé la grande fête succède une semaine de festins, et Arméniens tiennent table ouverte, et sur celle-ci figurent des volailles superbés, des agneaux entiers, des cochons de lait, des poissons délicieux. J'ai pu me faire, durant ces jours de fête, une idée exacte de leur appétit phénoménal! (4)

აქ აღდგომის დღესასწაულის¹ შუაგულში ვართ: ჩვეულებრივ ისედაც ცოცხალ ქალაქში განსაკუთრებული მოძრაობა და აქტიურობაა. ბაზარი სავსეა ბატკნებითა და ცხვრებით, სხვადასხვა ფორმისა და ზომის პურებითა და ღვეზელებით, რადგან მარხვას, რომელიც წინ უძღვის ამ დიდი დღესასწაულს, ერთკვირიანი ლხინი მოჰყვება და სომხების გაშლილი სუფრა შესანიშნავი ფრინველით, მთელი ბატკნებით, ძუძუს გოჭებით და გემრიელი თევზითაა გაწყობილი. ამ დღესასწაულის დროს მათი ფენომენალური მადის შესახებ ზუსტი წარმოდგენა შემექმნა!

Une fois par semaine, le mardi, les membres du club arménien y viennent en famille. Ce jour-là, sous les frais ombrages du jardin, se presse une foule d'élégantes jeunes femmes et jeunes filles, vêtues, les unes à la dernière mode parisienne, les autres conservant intacte la tradition du costume national de Géorgie et d'Arménie. Quelques orchestres ambulants se font entendre sous le feuillage, et on les préfère, en cette saison chaude, à la salle de danse. C'est toujours cette éternelle musique asiatique, monotone, à laquelle on s'habitue très bien. (334)

კვირაში ერთხელ, სამშაბათობით, სომხური კლუბის წევრები იქ ოჯახებით მოდიან. იმ დღეს, ბაღის გრილ ჩრდილში ელეგანტური ახალგაზრდა ქალები და გოგონები შეიკრიბნენ, ერთნი უახლესი პარიზული მოდის მიხედვით გამოწყობილნი, სხვები - უცვლელად შენარჩუნებულ ქართულ და სომხურ ეროვნულ სამოსში. ფოთლების ქვეშ რამდენიმე მოხეტიალე ორკესტრის ხმა ისმის და ზაფხულის ამ სიცხეში საცეკვაო დარბაზის ნაცვლად უპირატესობას მათ ანიჭებენ. ეს ყოველთვის ის გაუთავებელი, ერთფეროვანი აზიური მუსიკაა, რომელსაც ძალიან კარგად ეჩვევი.

Un orchestre russe se fait entendre aussi dans un kiosque, au milieu du jardin, et là on s'offre le plaisir d'écouter les airs arméniens favoris, tels que le Bayati, la Rapsodie arménienne d'un

¹ 1890 წელს აღდგომა 6 აპრილს დაემთხვა.

charme si pénétrant. De mesures saccadées et pourtant rythmées, se dégage une mélodie généralement triste qui dépeint bien l'état moral des Arméniens. (334)

ბადის შუაგულში მდებარე პავილიონში რუსული ორკესტრის ხმაც ისმის და იქ ისეთი საყვარელი სომხური მელოდიებით დატკბობა შეიძლება, როგორცაა ბაიათები, გულში ასე ჩამწვდომი სომხური რაფსოდები. წყვეტილი და ამასთან რიტმული ტაქტებით ძირითადად სევდიანი მელოდია ისმის, რომელიც კარგად ასახავს სომხების მორალურ მდგომარეობას.

Je garderai toujours un excellent souvenir de ces soirées passées au club en compagnie de personnes appartenant à l'élite de la société arménienne, et durant lesquelles on s'amuse à découvrir, parmi les nombreuses beautés qui se pressaient sous les ombrages, quelques figures animées de cet éclair de vivacité et d'intelligence, si rare chez ces femmes qui ne sont trop souvent que de belles et froides statues. (334)

მე მუდამ სიამოვნებით გავიხსენებ კლუბში სომხური საზოგადოების ელიტის წარმომადგენლების გარემოცვაში გატარებულ საღამოებს, რომლის დროს სახალისო იყო ჩრდილში შეკრებილ უამრავ ლამაზმანს შორის სიცოცხლითა და ჭკუით გასხვივოსნებული რამდენიმე სახის აღმოჩენა, რაც ასე იშვიათია ამ ქალებს შორის, რომლებიც უფრო ხშირად მხოლოდ ლამაზი და ცივი ქანდაკებები არიან.

A minuit on se réunit autour d'une table où un souper, digne d'un bon restaurant de Paris, vous est servi par des garçons en frac et cravate blanche, après quoi d'excellents phaétons ont vite fait de vous ramener à votre demeure. Les rues sont parfaitement éclairées au pétrole, la police très bien faite, et le temps est loin où les sorties dans, après dix heures, étaient réputées dangereuses. (334)

შუალამისას სუფრასთან ვიკრიბებით, სადაც ფრაკებში გამოწყობილი თეთრჰალსტუხიანი ოფიციატები პარიზული კარგი რესტორნისთვის შესაფერის ვახშამს მოგართმევენ, შემდეგ კი სახლში სწრაფად მიგაქროლებენ შესანიშნავი ფაეტონები. ქუჩები შესანიშნავად არის ნავთის ლამპებით განათებული, პოლიცია ძალიან კარგად მუშაობს და წარსულს ჩაბარდა ის დრო, როცა ათი საათის შემდეგ ქუჩაში გასვლა საშიშად ითვლებოდა.

(ფრანგულიდან თარგმნა ი. ნაჭყებიამ)